

Asia: KAA 9/2021 vp Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa, to 24.2. klo 10.15 (KAA 9/2021 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Markus Piha

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Kansalaisaloitteessa vaaditaan, että uhanalaisten lajien metsästäminen kielletään metsästyslaissa.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan. Suomen lajien uhanalaisuusarviointi (Hyvärinen ym. 2019) on tehty Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) luokituksen ja kriteerien sekä niiden kansallisen mittakaavan soveltamisohjeiden mukaisesti. Uhanalaisuusarvioinnin kohteena ovat Suomessa luonnonvaraisina ja luontaisella levinneisyysalueellaan elävät lajit, ja arvio kuvaa lajien häviämiskäytännön Suomessa. Lajien suojelutoimien harkinta on tapauskohtaista, sillä uhanalaisuuden syytä on lukuisia. Toimet voivat olla esimerkiksi elinympäristöjen hoitoa tai luonnonvarojen (riistaeläinten) käytön säätelyä.

Lähtökohtana kestäväälle riistataloudelle ovat elinvoimaiset riistakannat, ja kantojen heikkenemisen estäminen on siten riistanhoidon keskeinen tavoite. Riistakonsernin strategiassa (2017–2022) toiminta-ajatuksena on kirjattu ”Vastaamme riistakantojen elinvoimaisuudesta, turvaamme riistavaran monipuolisen ja kestävä käytön ja sovitamme yhteen riistatalouteen liittyviä erilaisia odotuksia.” Niin ikään strategian vaikuttavuustavoitteissa yhtenä pääkohtana on, että riistakannat säilyvät elinvoimaisina.

Riistaeläinten kantojen kehittyminen tunnetaan Suomessa poikkeuksellisen hyvin laadukkaiden seuranta-aineistojen ansiosta. Pienten ja keskisuurten riistaeläinten kohdalla tärkeimmät seurannat ovat metsästäjien kesäisin ja talvisin keräämä riistakolmioaineisto (1989–) ja metsästäjien sekä lintuharrastajien keräämä vesilintujen pistelaskenta-aineisto. Myös lintuharrastajien tekemät saaristolintulaskennat ja maalintujen linjalaskennat (kanalinnut) ovat tärkeässä roolissa riistalintujen kannanseurannassa. Aineistot mahdollistavat kannankehitysten tarkastelun eri pituisilla aikajaksoilla. IUCN:n uhanalaisuusarvioinnissa sovelletaan esimerkiksi kolmen sukupolven aikana tapahtunutta prosentuaalista muutosta, ja uhanalaiseksi laji luokitellaan, mikäli kanta on vähentynyt yli 30 % tänä aikana. Nykymuodossaan kansallinen uhanalaisuusarviointi on Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan jossain määrin kankea riistaeläinten suojelun työkalu, koska arviointi tehdään niin harvoin, eikä se ole niin yksityiskohtainen kuin mihin laadukkaat seuranta-aineistot antaisivat mahdollisuuksia.

Useimpien Suomen riistavesilintulajien kannat ovat vähentyneet huolestuttavasti

niin pitkällä kuin lyhyemmälläkin aikavälillä. Vesilinnuista esimerkiksi heinätaavin, jouhisorsan ja nokikanan merkitys riistasaaliissa on vähäinen, ja voimakkaan taantumisen vuoksi niiden metsästämistä on vaikea nähdä perustelluksi, jos kantoja ei saada merkittävästi vahvistettua. Kanalinnuista riekko on pitkällä aikavälillä taantunut huolestuttavasti koko maassa, varsinkin Suomen etelä- ja keskiosissa, jossa lajille on asetettu metsästyskielto. Viimeisimpinä neljänä vuotena kanta on osoittanut elpymisen merkkejä. Kolmen sukupolven (13 vuoden) aikana kanta on peräti kasvanut Lapissa, jossa laji on runsain. Vaikka riekkokanta edelleen taantuu muualla maassa, yhteenlaskettu Suomen kanta on kasvanut. Niin ikään uhanalaiseksi luokitellun pyyn kanta on palautunut 4–5 vuoden takaisesta kuopastaan ja on nyt kolmen sukupolven aikana keskimäärin vakaa. Teeren ja metson koko Suomen kannat ovat 13 vuoden aika runsastuneet.

Uhanalaiseksi määritelty hilleri on pienpeto, jota saadaan saaliiksi pääasiassa haitallisen vieraslajin minkin pyynneissä. Luonnonvarakeskus toteaa, että hillerin metsästyskielto on perusteltu kannan hupenemisen vuoksi, mutta vieraslajipyynnin sivusaaliina hillerin menehtymisen ei tulisi olla rangaistavaa. Monesti kannatettavatkin rauhoitustoimet vaativat joillakin lajeilla erityisiä lisäasetuksia, jotta olisivat hyvin sovellettavissa.

Vähenevien riistaeläinten populaatioita voi vahvistaa toimenpiteillä, jotka parantavat poikastuottoa ja/tai vähentävät kuolevuutta. Lisääntymismenestyksen kohentamiseen kuuluvat elinympäristöjen määrän kasvattaminen ja laadun parantaminen ja mm. vieraspetojen poistaminen. Näiden toimenpiteiden vaikuttavuudesta on rohkaisevia tuloksia ja meneillään on suuria vesilintukantoja vahvistavia hankkeita (esim. Helmi- ja Sotka-hankkeet). Kuolevuuden vähentämisen merkittävä keino on metsästyksen määräaikainen kieltäminen tai rajoittaminen. Metsästyksen voisi myös sallia, mikäli kattava lajikohtainen kannanhoitosuunnitelma osoittaa, että lajin metsästys ei vaaranna kannan toipumista suotuisalle suojelutasolle. Suomessa toteutettavat kannankehitystä tukevat toimet ovat tarpeellisia, vaikka kanta hupenisi pääosin muissa maissa tapahtuvien elinympäristömuutosten tai kestävämmän verotuksen vuoksi.

Luonnonvarakeskus toteaa, että riistalajin voimakas taantuminen (ja uhanalaisen lajin statuksen saaminen) on vahva ja perusteltu indikaatio sille, että taantumisen syitä on tarkasteltava lähemmin ja vaikuttavia toimenpiteitä taantumisen estämiseksi suunniteltava ja toteutettava. Lajikohtaisia suojelutoimenpiteitä tulee harkita tutkitun tiedon valossa ja siten edesauttaa suotuisaa kannankehitystä. Tarvittavien populaatiobiologisten tietojen saaminen vaatii seurantojen ylläpitoa ja myös populaatiotutkimusta. Alueelliset rajoitukset tai metsästyskiellot ovat mahdollisia sellaisilla lajeilla, joista on riittävästi seurantatietoa ja joiden kannoilla on huomattavaa alueellista vaihtelua. Esimerkiksi metsäkanalinnuilla lajin ekologiset piirteet ja seurantaverkoston tiheys sallii kolmen sukupolven kannankehityksen tarkastelun riistanhoitopiireittäin. Vesilinnut taas ovat muuttolintuja ja harvempi seurantaverkosto sallii tarkastelun vain muutamalla alueyksiköllä. Useilla vesilinnuilla metsästyksen säätely tehdään parhaiten kansainvälisellä tasolla (esimerkiksi AEWA:n toiminta).

Luonnonvarakeskus katsoo, että uhanalaisten lajien metsästystä tulee säännellä riistakantojen tilan vahvistamiseksi muiden riistakantoja tukevien toimenpiteiden ohella. Sääntelyn tulisi olla joustava ja dynaaminen prosessi, jossa lajin uhanalaisuutta tarkasteltaisiin määräajoin, ja jossa lajin tilan huononeminen tai paraneminen johtaisi tarvittaviin rajoituksiin tai rajoituksien purkuun. Luke tuottaa kannankehitysarviot riistalajeille vuosittain, joten arviointiprosessi voitaisiin

lajiseurantojen näkökulmasta tehdä nykyistä käytäntöä useammin. Riistakantojen vahvistuminen voi olla hidasta, joten päätösten pitää mahdollistaa kantojen toipuminen pitkällä aikavälillä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvetona Luonnonvarakeskus toteaa, että kestävän riistatalouden turvaamiseksi uhanalaisten riistalajien metsästyksen rajoittaminen on tärkeä työkalu, muiden kantoja tukevien toimenpiteiden ohella. Kansallinen uhanalaisuus on otettava vakavasti, ja jos uhanalaisen lajin metsästystä ei kielletä tai merkittävästi rajoiteta, siihen tulisi olla pätevä syy ja vaihtoehtoinen suunnitelma. Uhanalaisuutta tulisi tarkastella nykyistä tiheämmällä aikavälillä ja metsästysrajoitusten asettamiselle ja purkamiselle olisi luotava selkeät kriteerit ja toimintatavat.

Riitta Rahkonen

Kehittämispäällikkö, erityisasiantuntija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 23.02.2022 klo 09:06:31.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Markus Piha

Liitteet:

Tiedoksi: